

SCANDLYNX: Kunnskap for en bærekraftig forvaltning av gaupe

MÅL

Framskaffe kunnskap om årsakene til at enkelte regioner i Skandinavia ikke når sine bestandsmål. Dette er kritisk å forstå for en kunnskapsbasert forvaltning av gaupe.

AKTUELT TIDSPERSPEKTIV: 2022–2027

HVORDAN

Endelig utforming av satsingen ønsker vi å utvikle i dialog med direktorat og regional forvaltning. Spørsmålene kan kun løses ved hjelp av en kombinasjon av ulike metoder. Vi foreslår en kombinasjon av GPS-merking av gaupe, viltkamerabaserte studier og analyser av DNA.

SCANDLYNX

Det skandinaviske forskningsprosjektet på gaupe, Scandlynx, har siden 1994 forsket på gaupe i Skandinavia ved hjelp av radio-merkede gauper. Prosjektet vil være et samarbeid mellom NINA, SLU i Sverige og Høgskolen i Innlandet.

SCANDCAM

SCANDCAM har viltkamera utplassert på mer enn 700 lokaliteter i Norge og Sverige. SCANDCAMs arbeid berører en lang rekke ulike villfaglige problemstillinger. Prosjektet er i regi av NINA og Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), og ulike delprosjekt gjennomføres i samarbeid med Høgskolen Innlandet og NMBU. Arbeidet i felten skjer gjennom bruk av lokale krefter organisert av fylkeslag av NJFF, ulike Länsstyrelser i Sverige eller NINA og SLU selv.

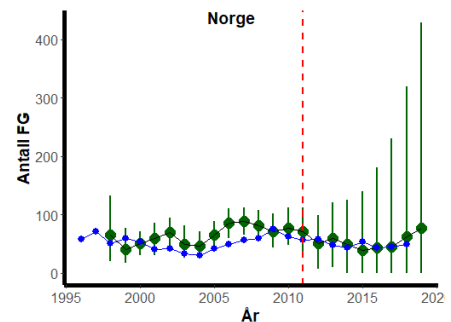
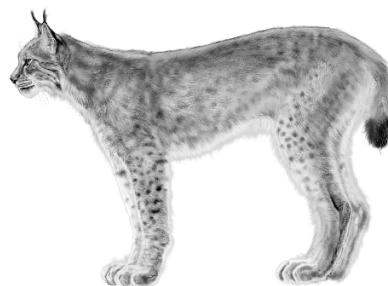
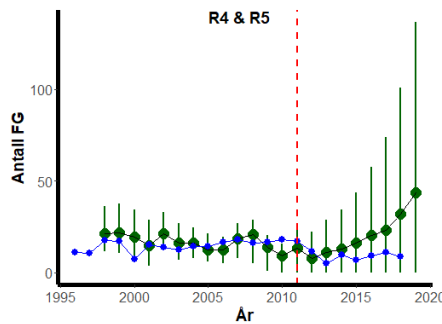
KONTAKTPERSON I NINA:

John Odden, john.odden@nina.no

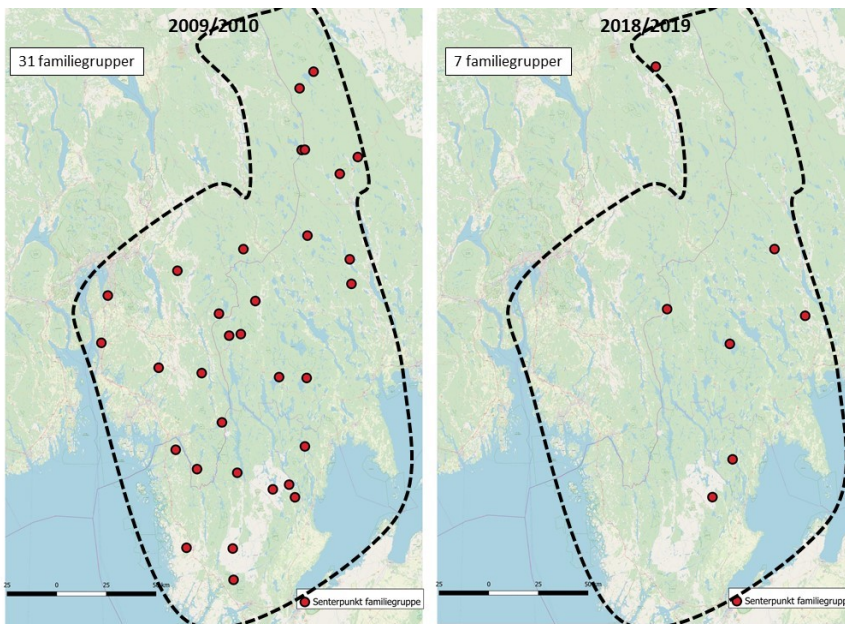
Hva skjer med gaupa på Østlandet?

De regionale roviltneemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for jakt på gaupe når bestanden ligger over bestandsmålene. Høsting utgjør en viktig begrensende faktor for gaupe i Norge. I landet som helhet responderer bestanden omtrent som forventet på høsting, og bestanden øker og avtar i takt med endret høstingsnivå. Dette er hele premisset for det vi kaller en adaptiv forvaltning av gaupe. For region 4 og 5 har imidlertid ikke bestanden økt på den måten man skulle forvente når høstingen har vært svært begrenset de siste årene (**Figur 1**).

Figur 1. Figuren viser hvordan gaupebestanden har endret seg (blå linje, basert på overvåking av familiegupper) og hvordan man ville forventet at den endret seg (grønn linje, basert på prognosemodell for gaupebestanden og faktisk høsting). Figurene viser et tydelig avvik mellom forventet og faktisk bestandsutvikling i region 4 og 5, mens den er som forventet på landsbasis. Modellen er kalibrert på data fra 1998–2011, mens det for årene 2012–2019 er predikert hvordan bestanden vil utviklet seg med utgangspunkt i 2011-bestanden og faktisk høsting i årene 2012–2018.

I tilgrensende områder i Sverige ser vi det samme mønsteret, og samlet sett har utviklingen vært dramatisk i disse sentrale delene av Sør-Skandinavia (Figur 2).

Figur 2. Figuren viser registrerte familiegrupper i grenseområdene mellom Värmland, Västra Götaland, Hedmark, Akershus og Østfold i henholdsvis vintrene 2009/10 og 2018/19.

Det er viktig for forvaltningen i Norge og Sverige å få kunnskap om hvilke mekanismer som gjør at regionene ikke når sine bestandsmål. Vi har ikke denne kunnskapen i dag. Det kan være flere årsaker til avviket mellom forventet og faktisk bestandsutvikling:

- 1) **Overvåkingsmetodikk.** Dagens overvåking av familiegrupper er basert på tilfeldige meldinger fra publikum, og det kan være grupper som ikke meldes inn.
- 2) **Illegal jakt og andre dødsårsaker.** Tidligere studier av radiomerkede gauper har vist at illegal jakt kan være en betydelig dødsårsak i enkelte områder. Illegal jakt, påkjørsler og andre tilfeldige dødsfall vil ha en større betydning på gaupebestanden når legal jakt har desimert bestandene til et minimum.
- 3) **Metapopulasjonsdynamikk og fragmentering av landskapet.** Nye store vei- og jernbaneutbygginger kan, i kombinasjon med annen nedbygging av landskapet, begrense rekolonisering av områdene med lave tettheter av gaupe. Samtidig er tettheten av gauper redusert over store areal i Skandinavia. Det blir langt fra kildebestander til områdene med lave tettheter av gaupe. Det er en rekke mekanismer knyttet til spredning og etablering hos unge gauper vi ikke kjenner.
- 4) **Interspesifikke interaksjoner.** Tilstedeværelse av andre store rovdyr kan i teorien påvirke rekolonisering av områdene med lave tettheter av gaupe.

Hvordan skaffer vi kunnskapen vi trenger?

Disse spørsmålene kan kun løses ved hjelp av en kombinasjon av ulike metoder:

- Forskningsprosjektet SCANDCAM har villkamera på rundt 250 lokaliteter i det aktuelle området. Vi foreslår at dette arbeidet fortsetter for å se på oppdagbarhet av familiegrupper og få tetthetsestimater i grenseområdene mot Sverige (pkt. 1 over).
- Spørsmål knyttet til dødsårsaker, forflytning, spredning og kolonisering (pkt. 2-4) krever fangst og instrumentering av gaupe med GPS-sendere i de nærmeste «kildebestandene» (Østerdalen og østre Värmland), samt områdene med lav tetthet i Akershus og Østfold. I kombinasjon med villkamera vil vi kunne få bedre tall på andel drept illegalt da tekniske problem med sendere vil kunne utelukkes.
- Det vil bli benyttet «state of the art» analytiske verktøy til å modellere konnektivitet i landskapet basert på gaupenes forflytningsmønstre og data fra villkamera.
- En oppfølging av GPS-merkede gauper og villkamera i Østerdalen muliggjør studier av samspillet med andre roviltarter som ulv, jerv og bjørn, et arbeid som vil gjennomføres i samarbeid med Høgskolen i Innlandet og SLU.

Tilleggsgevinster

Miljødirektoratet og Naturvårdsverket har nedsatt en arbeidsgruppe bestående av eksperter fra Norge og Sverige som skal videreutvikle og vurdere forslag til forbedring av metoder for overvåking av gaupe. Arbeidsgruppen har en rekke ganger påpekt behovet for å validere dagens avstandskriterier (AK). Et av de prioriterte områdene er grenseområdene Oslo, Akershus, Hedmark og Värmland der det mangler GPS-data fra voksne hunngauper. Forskningsprosjektet skissert her vil som en tilleggsgevinst skaffe slike data.